

Zaaknummers 2013W1055(1) en 2013W1055(2)

Datum beslissing: 31 maart 2015

De Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk van de Stichting Beheer & Toezicht i.z. Seksueel Misbruik in de R.-K. Kerk in Nederland, verder ook: de Klachtencommissie, geeft op grond van de Procedure Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk (verder ook: de Procedure) het volgende advies inzake de klacht van:

[naam],
geboren op [datum],
wonende te [plaats],
hierna te noemen: klaagster,
juridisch adviseur: mr. S. van Schaik, advocaat te Uden,

tegen:

zuster [naam],
geboren op [datum],
wonende te [plaats] ([land])
lid van de Congregatie van de Zusters van Barmhartigheid,
de persoon over wie geklaagd wordt,
hierna te noemen: aangeklaagde 1,

en

(wijlen) **zuster [naam]**
geboren op [datum], overleden op [datum],
tijdens haar leven lid van de Congregatie van de Zusters van
Barmhartigheid,
de persoon over wie geklaagd wordt,
hierna te noemen: aangeklaagde 2.

1. De procedure

Het klaagschrift (met bijlagen) is door de griffie van de Klachtencommissie ontvangen op 1 juli 2014.

Op verzoek van mr. Van Schaik zijn haar op 16 juli 2014 kopieën toegestuurd van een viertal formulieren 'Toestemming gebruik melding/klacht als steunbewijs'.

Op 18 augustus 2014 is bij de griffie namens aangeklaagde 1 een verweer ingekomen van mr. R.P. Baetens, advocaat te Tilburg (klacht 2013W1055(1)).

Op 19 augustus 2014 is bij de griffie namens de generaal-overste van de Congregatie van de Zusters van Barmhartigheid, zuster [naam], een inhoudelijke reactie ingekomen van mr. Baetens met betrekking tot de klacht tegen aangeklaagde 2 (klacht 2013W1055(2)).

Bij brief van 6 oktober 2014 heeft mr. Van Schaik - mede namens de juridisch adviseurs mr. Geraads en mr. Weller - een verzoek ingediend tot getuigenverhoor van meerdere personen.

Bij brief van 9 oktober 2014 is aan mr. Van Schaik bericht dat het verzoek tot het horen van getuigen zal worden gehonoreerd.

Op 6 november 2014 heeft de griffie van mr. Baetens een kopie ontvangen van de getuigenverklaring van zuster [naam] d.d. [datum].

Op de zitting van 19 november 2014 zijn mevrouw [naam] en mevrouw [naam], als getuigen door de Klachtencommissie gehoord.

De verslagen van het getuigenverhoor zijn vervolgens aan partijen toegezonden. Hierop heeft de griffie op 2 december 2014 een reactie ontvangen van mr. Baetens, met als bijlage een klachtenoverzicht, op 16 december 2014 een reactie van een kantoorgenoot van mr. Geraads en op 19 december 2014 een reactie van mr. Van Schaik.

Op 27 januari 2015 heeft te Utrecht de zitting van de Klachtencommissie in deze klachtzaak achter gesloten deuren plaatsgevonden, waarbij de Klachtencommissie was samengesteld uit de onder aan dit advies te noemen leden.

Klaagster is verschenen en heeft haar standpunt mondeling toegelicht. Zij werd bijgestaan door haar juridisch adviseur mr. Van Schaik.

Aangeklaagde 1 is niet verschenen ter zitting. Zij werd vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur mr. Baetens voornoemd, die mede namens de Congregatie ter zitting is verschenen.

2. De klacht (zakelijk weergegeven)

2.1 In [jaartal] werden klaagster en haar drie broers en twee zussen uit huis geplaatst. Vanaf haar derde jaar tot haar twaalfde jaar heeft klaagster, tezamen met haar broers en zussen, verbleven in [kindertehuis] in [plaats].

In de periode van [jaartal] tot [jaartal] is klaagster door beide aangeklaagden seksueel misbruikt. Het seksueel misbruik bestond uit het bij herhaling betasten van en knijpen in het geslachtsdeel (vagina/schaamlippen) en in de (beginnende) borsten alsmede uit het hardhandig schrobben van de vagina met een borstel. Hierbij werd lichamenlijk geweld niet geschuwd.

T.a.v. aangeklaagde 1:

In het klaagschrift heeft klaagster vermeld dat aangeklaagde 1 iedere ochtend hielp met de verzorging van de kinderen, met het wassen en aankleden. Bij het wassen gebruikte zij een borstel waarmee ze hardhandig de vagina waste en schrobde. Dit deed altijd veel pijn.

Zij heeft voorts verklaard dat zij door aangeklaagde 1 is betast en geknepen in haar geslachtsdeel (vagina/schaamlippen), ter controle van en als straf voor het bedplassen. Dit gebeurde niet alleen op de slaapzaal maar ook in de rij bij de douche. Klaagster heeft tot haar 12^e jaar in bed geplast en werd daarom bijna iedere dag gecontroleerd. Ook heeft aangeklaagde 1 vaak in de borsten van klaagster geknepen.

T.a.v. aangeklaagde 2:

Aangeklaagde 2 was de vaste nachtzuster van de meisjesslaapzaal waar klaagster sliep, zij hield gedurende de nacht toezicht op de slaapzaal. Aangeklaagde 2 was enorm opvliegend, schreeuwde en sloeg de kinderen.

Als 's ochtends bleek dat één van de meisjes in bed had geplast, dan kneep aangeklaagde 2 in de vagina/schaamlippen. Omdat klaagster regelmatig in bed plaste, gebeurde het veelvuldig dat

aangeklaagde 2 in de vagina/schaamlip van klaagster kneep. Daarnaast heeft aangeklaagde 2 veelvuldig in de (beginnende) borstjes van klaagster geknepen, waarbij ze haar toe riep dat klaagster daar geen recht op zou hebben.

Ter zitting heeft klaagster verklaard dat aangeklaagde 2, als aangeklaagde 1 er niet was, ook tijdens het wassen de vagina van klaagster heeft geschrobd met een harde borstel. Dit deed altijd veel pijn.

T.a.v. beide aangeklaagden:

Ter zitting heeft klaagster verklaard dat zij zich kan herinneren dat beide aangeklaagden dezelfde handelingen hebben verricht, maar dat zij niet meer weet wie wat wanneer precies heeft gedaan. Ook is er bij het schrobben met de borstel van de vagina een vinger in de vagina gestoken.

2.2 De manier waarop aangeklaagden met klaagster zijn omgegaan heeft het verdere leven van klaagster sterk beïnvloed. Klaagster heeft nooit met iemand gesproken over het misbruik en het lichamenteel geweld tijdens haar verblijf in [kindertehuis], ook niet met haar broers en zussen die eveneens in [kindertehuis] verbleven. Klaagster weet dat het ook bij haar zus [naam] is gebeurd, aangezien ze dat zelf gezien heeft.

Na haar moeilijke jaren op [kindertehuis] heeft klaagster een zwaar en moeilijk leven gehad. Op haar twaalfde is klaagster in een pleeggezin geplaatst. Daar is klaagster langdurig en veelvuldig seksueel misbruikt. Klaagster heeft een strafbaar feit begaan om zo weg te kunnen komen uit het pleeggezin.

Hoewel het seksueel misbruik tijdens haar verblijf in pleeggezinnen ernstiger was wat betreft de aard van het misbruik, heeft het handelen van beide aangeklaagden in haar vroege jeugd de basis gelegd voor het ontbreken van veiligheid. Op haar zestiende raakte klaagster verslaafd aan drugs en alcohol. Tot haar 45^e is klaagster zwaar verslaafd geweest. Klaagster gebruikt nu enkel nog wiet en alcohol.

Klaagster heeft niet een opleiding kunnen afronden. Ze heeft verschillende banen gehad. Ze kon geen enkele baan houden, omdat ze moeite had met het aanvaarden van gezag en het aannemen van opdrachten.

Klaagster vertrouwt niemand, kan niet omgaan met seksualiteit en heeft geen idee wat liefde is. Naast de psychische schade heeft vooral het langdurige drugs- en alcoholgebruik lichamentele schade aangericht.

2.3 Klaagster hoopt door de klachtenprocedure begrip en erkenning te krijgen van het kerkelijk instituut, in de hoop dat ze daarmee enige gerechtigheid zal ervaren. Voorts wenst zij de schade, zowel materieel als immaterieel, vergoed te krijgen.

3. Het verweer (zakelijk weergegeven)

Aangeklaagde 1 heeft mr. Baetens verzocht namens haar verweer in te dienen.

[naam] is de kloosternaam van zuster [burgerlijke naam]. Aangeklaagde 1 had zelf één van de meisjesslaapzalen onder haar toezicht, namelijk slaapzaal [naam]. Aangeklaagde 2 had toezicht uitsluitend op de jongensslaapzaal.

Aangeklaagde 1 was van oktober [jaartal] tot juni [jaartal], van september [jaartal] tot september [jaartal] en van september [jaartal] tot [datum] werkzaam op [kindertehuis]. Aangeklaagde 1 verleende niet op andere slaapzalen assistentie, dat was niet haar taak.

Klaagster was in [jaartal] al zeven jaar oud en een kind van die leeftijd werd niet meer geassisteerd bij het aankleden. Klaagster heeft in het klaagschrift een verkeerde beschrijving gegeven van de indeling van het gebouw en van het nachttoezicht.

Aangeklaagde 1 ontkent ten stelligste dat zij kinderen bij het wassen zou hebben geassisteerd en daarbij met een borstel de vagina zou hebben geschrobd. Nog daargelaten dat zulks, gezien in de context van het wassen, bezwaarlijk als seksueel misbruik kan worden aangemerkt, is het volgens aangeklaagde 1 ook absoluut niet gebeurd. Het komt aangeklaagde 1 voor dat klaagster met haar relaas slechts ondersteuning wil gaan bieden aan haar zus [naam], bij wie dit klachtonderdeel nu juist ongegrond is bevonden (zie klachtnummer 2013W1058(1)).

Aangeklaagde 1 betwist ten stelligste dat zij zich jegens klaagster seksueel misbruikend zou hebben gedragen. Met name door de opeenvolgende acties van diverse leden van de familie [naam] is aangeklaagde 1 dusdanig aangedaan, dat zij zich niet meer in staat acht om de mondelinge behandeling van deze klacht bij te wonen. Zij zal dan ook niet verschijnen. Namens zijn cliënte verzoekt mr. Baetens tot ongegrondverklaring van de klacht.

Aangeklaagde 2 is overleden en kan geen weerwoord geven.

Zuster [naam], generaal-overste van de Congregatie, heeft tegenover mr. Baetens verklaard dat de klacht haar zeer heeft getroffen en verbaasd. Over het functioneren van aangeklaagden zijn nooit negatieve opmerkingen gemaakt.

4. De beoordeling

4.1 Volgens de Procedure moet onder seksueel misbruik worden verstaan iedere gedraging waarbij iemand onder dwang of in een afhankelijkheidsrelatie seksuele handelingen moet verrichten ofwel ondergaan ofwel daarvan toeschouwer moet zijn, dan wel seksueel getinte toenaderingen of uitlatingen in welke vorm dan ook moet dulden. Onder dwang wordt onder meer begrepen: fysiek geweld of dreiging daarmee, psychische druk, intimidatie en/of chantage. Verder wordt onder seksueel misbruik ook verstaan het maken van seksueel getint beeldmateriaal van iemand en het gebruiken en doorgeven daarvan.

4.2 Met betrekking tot het schrobben van de vagina met een harde borstel heeft mr. Baetens gesteld dat dit in de context van het wassen bezwaarlijk als seksueel misbruik kan worden gezien. De Klachtencommissie kan de juridisch adviseur daarin echter niet volgen. Immers, het hardhandige, langdurige en het steeds opnieuw schrobben van de vagina kan als excessief gewelddadig handelen worden aangemerkt, maar zulks brengt niet mee dat het daarom niet (ook) als een vorm van seksueel misbruik kan worden gezien. De beschreven handelingen waren immers gericht op het geslachtsorgaan en gebeurden op een wijze die vanuit hygiënisch oogpunt onnodig langdurig en repeterend was zodat daar geen rechtvaardigingsgrond voor was. Derhalve is de Klachtencommissie van oordeel dat deze door klaagster omschreven gebeurtenissen, ook al gebeurden ze in het kader van het wassen, gekwalificeerd moeten worden als seksueel misbruik in de zin van de Procedure.

Met betrekking tot de andere door klaagster gestelde feiten, zoals het betasten van en knijpen in het geslachtsdeel (vagina/schaamlippen) en in de (beginnende) borsten alsmede het schrobben van de vagina, waarbij ook eens een vinger in de vagina werd gestopt, staat niet ter discussie dat ze moeten worden gekwalificeerd als seksueel misbruik in de zin van de Procedure. Zoals al eerder in soortgelijke klachtzaken geoordeeld zijn dit naar het oordeel van de Klachtencommissie handelingen die door een buitenstaander objectief gezien en

redelijkerwijs kunnen worden geduid als ongewenste seksueel getinte handelingen, die niet horen bij een normale lichamelijke verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen.

4.3 Vervolgens dient de Klachtencommissie de vraag te beantwoorden of het aannemelijk is geworden dat de gebeurtenissen die klaagster schetst hebben plaatsgevonden.

Er zijn al bijna vijftig jaar verstreken sedert de feiten die klaagster aangeklaagden verwijt zich hebben afgespeeld, waardoor de feiten thans niet meer in detail kunnen worden onderzocht. De Klachtencommissie betreurt het dat aangeklaagde 1 niet is kunnen verschijnen en niet persoonlijk nog een reactie heeft kunnen geven op hetgeen door klaagster is gesteld. Mr. Baetens heeft namens aangeklaagde 1 bestreden dat het seksueel misbruik heeft plaatsgevonden. Aangeklaagde 2 is al enige tijd geleden overleden en kan zelf geen weerwoord meer geven.

Na bestudering van deze klachtzaak, in samenhang gezien met de door de broers en zussen van klaagster en nog andere personen ingediende klachtzaken tegen zusters die destijds werkzaam waren bij het kindertehuis [kindertehuis], constateert de Klachtencommissie het volgende. Er komt een beeld naar voren dat er destijds op [kindertehuis] sprake was van een beleid waarbij kinderen in de ochtend met geweld, dat zich ook uitstrekte tot de geslachtsdelen van de kinderen, werden gecontroleerd op bedplassen en, indien daar inderdaad sprake van was, er voorts straffen volgden. De Klachtencommissie heeft aan de hand van de afgelegde verklaringen van meerdere personen geconstateerd dat de zusters, onder wie beide aangeklaagden, zich over de verschillende slaapzalen verplaatsten, waarbij wisseling van de surveillances op de slaapzalen regelmatig voorkwam - onder meer ook, zo is bekend, in de periode dat aangeklaagde 2 een gebroken enkel had - en dat het kennelijk gebruikelijk was, dat zij met elkaar de straffen uitdeelden als een kind in bed had geplast en dat zij ook bij het douchen gezamenlijk de controles en de straffen uitvoerden. Het straffen van de kinderen ging allereerst gepaard met gewelddadigheid en daarnaast ook met seksueel overschrijdende handelingen.

Ondanks het verweer van aangeklaagde 1 waarin zij ten stelligste ontkent seksueel misbruik te hebben gepleegd jegens klaagster, acht de Klachtencommissie aannemelijk dat een groot deel van de gebeurtenissen zoals in het klaagschrift geformuleerd hebben plaatsgevonden.

Voor de Klachtencommissie is voldoende komen vast te staan dat beide aangeklaagden bij de meisjes, onder wie klaagster, (en de jongens) controle uitoefenden op het bedplassen en daarbij hard in de vagina/schaamlippen (bij de jongens in de penis en balzak) knepen, en evenzo bij de controle in de rij naar de douche, terwijl ze tijdens het douchen de meisjes onnodig hard en lang schrobden in de vagina met een harde borstel.

De Klachtencommissie acht echter in onderhavig geval *niet* aannemelijk geworden dat aangeklaagden in de (beginnende) borsten van klaagster hebben geknepen noch dat zij tijdens het schrobben van de vagina, tijdens het douchen, ook een vinger in de vagina van klaagster hebben gestopt. Deze laatste handeling is door klaagster pas ter zitting zonder nadere toelichting naar voren gebracht en bleek ook niet eerder met haar juridisch adviseur besproken. Bovendien wordt in geen van de andere klachtzaken tegen aangeklaagden over dergelijke handelingen gesproken, zodat daaraan ook geen steunbewijs kan worden ontleend. Ook overigens zijn geen feiten of omstandigheden gebleken die dit onderdeel van de klacht enigermate ondersteunen.

Voor de overige door klaagster in haar klaagschrift aangedragen feiten is voldoende steunbewijs te vinden, niet alleen in de door de broers en zussen van klaagster afgelegde verklaringen, maar ook in de verklaringen zoals vermeld in de formulieren 'Toestemming gebruik melding/klacht

als steunbewijs', alsmede in de afgelegde getuigenverklaringen. Daarnaast is, zeker ten aanzien van aangeklaagde 1, reeds in meerdere klachtzaken de klacht gegrond verklaard.

Een en ander in onderling verband en samenhang bezien is naar het oordeel van de Klachtencommissie voldoende ondersteuning voor de aannemelijkheid van het seksueel misbruik van klaagster door beide aangeklaagden, bestaande uit het betasten en/of knijpen in de vagina/schaamlippen alsmede het onnodig lang en hard schrobben van de vagina met een harde borstel.

Met betrekking tot de duur en de frequentie van het seksueel misbruik is het navolgende in aanmerking genomen.

Anders dan door mr. Baetens gesteld, is de Klachtencommissie op grond van verscheidene verklaringen van zowel klagers als getuigen tot het oordeel gekomen dat er weliswaar sprake was van een min of meer vaste surveillante of nachtzuster op een slaapzaal, maar dat dat niet wegneemt dat daar ook andere zusters vervingen of bijsprongen.

Voorts heeft de Klachtencommissie tot uitgangspunt genomen dat aangeklaagde 1 in het kindertehuis [naam] aanwezig is geweest van oktober [jaartal] tot [datum], met onderbrekingen van juni [jaartal] tot september [jaartal] en van oktober [jaartal] tot september [jaartal] toen aangeklaagde 1 elders verbleef. De Klachtencommissie verwijst voor deze aanname naar de overwegingen en vaststelling door de Klachtencommissie in haar advies in de zaak met nummer 2012T725.

De duur van het seksueel misbruik door aangeklaagde 1 dient derhalve, gelet op het klaagschrift in samenhang met de aannemelijk geachte periode van afwezigheid, te worden gesteld op de periode van januari [jaartal] tot oktober [jaartal] en van september [jaartal] tot [datum].

Ten aanzien van de frequentie acht de Klachtencommissie aannemelijk dat het seksueel misbruik door aangeklaagde 1 in voormelde periode, gelet op haar functie op de meisjesslaapzaal, met grote regelmaat heeft plaatsgevonden.

Met betrekking tot aangeklaagde 2 moet worden aangenomen, zoals hierboven overwogen, dat zij op de meisjesslaapzaal slechts verving of bijsprong. Ten aanzien van aangeklaagde 2 is derhalve aannemelijk dat zij zich in de periode [jaartal] tot [jaartal] af en toe heeft schuldig gemaakt aan seksueel misbruik ten aanzien van klaagster.

4.4 Het behoeft geen betoog dat het seksueel misbruik door aangeklaagden met gebruikmaking van misbruik van gezag en in een afhankelijkheidsrelatie hoogst kwalijk is geweest. Klaagster was ten tijde van de aanvang van het misbruik pas zeven jaar oud. Aangeklaagden waren voor haar personen die voor haar moesten zorgen en in wie zij vertrouwen moest kunnen stellen.

4.5 De Klachtencommissie gaat er van uit dat, nu de klacht gegrond wordt verklaard, in elk geval de kerkelijke gezagsdrager het leed van klaagster zal erkennen en spijt zal betuigen. Wellicht is dat een eerste stap die kan bijdragen aan vermindering van het leed van klaagster.

4.6 Over het verzoek van klaagster om financiële vergoeding kan de Klachtencommissie niet adviseren. Dit behoort niet tot haar taak. Bij een gegrondverklaring van de klacht door de kerkelijk gezagsdrager kan klaagster zich voor het verkrijgen van schadevergoeding wenden tot de Compensatiecommissie.

5. Het advies

De Klachtencommissie adviseert de Overste van de Congregatie van de Zusters van Barmhartigheid (Maastricht) de klacht deels - zie hierboven onder 4.3 - gegrond te verklaren.

Dit advies is vastgesteld op 31 maart 2015 door:

mr. G.A.M. Stevens, voorzitter, mr. F.A.A. Duynstee en drs. N.A.M. van Beelen, leden, bijgestaan door mr. S.R.M.I. Roos-Bollen, griffier, en is ondertekend door de voorzitter.

mr. G.A.M. Stevens,
voorzitter

Tegen dit advies is geen hoger beroep mogelijk. Wel bestaat voor klaagster en de (gemachtigde van de) kerkelijke gezagsdrager ingevolge artikel 20 van de Procedure de mogelijkheid binnen twee weken na ontvangst van dit advies schriftelijk bezwaar in te dienen indien er naar zijn of haar oordeel een algemeen beginsel van behoorlijke klachtbehandeling is geschonden.

Op grond van artikel 18.5 van de Procedure wordt dit advies binnen twee weken nadat het is vastgesteld bij aangetekend schrijven aan de kerkelijk gezagsdrager en aan klaagster verzonden.

Op grond van artikel 21.1 van de Procedure stelt de kerkelijk gezagsdrager binnen dertig dagen na ontvangst van dit advies klaagster schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte van de beslissing die hij naar aanleiding van dit advies geeft genomen.

Op grond van artikel 21.3 van de Procedure geeft de kerkelijk gezagsdrager daarbij de mogelijkheden van bezwaar en beroep aan.

Op grond van artikel 21.4 van de Procedure ontvangt de Klachtencommissie een afschrift van de beslissing van de kerkelijk gezagsdrager.